

ПОВІДОМЛЕННЯ І РЕЦЕНЗІЇ

УДК:316.28

П.В. Вербицька

Інститут гуманітарних та соціальних наук
Національного університету “Львівська політехніка”

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

© Вербицька П.В., 2007

Фундаментальні соціально-економічні зміни в інформаційному суспільстві визначають головні завдання професійної підготовки майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі: активна громадянська позиція і конкурентоспроможність на ринку праці. Участь у громадянському суспільстві є практично неможливою без успішної професійної кар'єри, оскільки вона становить фундамент особистої незалежності, самоповаги і добробуту, а отже, визначає якість життя. Отже, формування ключових компетентностей, що відповідають типовим видам діяльності громадянина, стає актуальним завданням навчально-виховного процесу вищого навчального закладу.

Fundamental social and economic changes in the age of information in the society define the main aims of the professional training of future specialists in a higher educational establishment: their active civic position and ability to compete on the labor market. Participation in the civil society is practically impossible without a success professional career, as it constitutes a basis of personal independence, self-respect and well-being, and therefore defines the standard of living. Thus, success on the labor market, and participation in the social processes demand of an individual acquiring key competences in the process of constant education and is the main task of higher educational establishment.

Специфічною особливістю нашої епохи є соціальні перетворення, зростаюча динаміка розвитку людської цивілізації. Розвиток суспільства на зламі століть породжує глибокі зміни у всіх галузях життя. Цифрові технології, біотехнології, розвиток комунікаційних мереж, розширення торгівлі – усе це дає більше можливостей для розвитку особистості, але й містить величезний ризик. У людей з'являється більше свободи у формуванні свого способу життя, однак це накладає на них усе більшу відповідальність. Дедалі відчутніше збільшується розрив між тими, хто досягає успіху на ринку праці, постійно підтримуючи і оновлюючи власні компетентності, і тими, хто безнадійно відстає, не встигаючи за професійними вимогами, що стрімко зростають.

Ці зміни дослідники визначають як перехід до “суспільства, що ґрунтується на знанні” або інформаційного суспільства, тобто такого, де основу економіки становлять нематеріальні товари і послуги і де знання і вміння набувають першочергового значення. У такому суспільстві люди самі несуть відповідальність за свій успіх, вони повинні стати активними громадянами суспільства. Темпи змін, що відбуваються, вимагають постійного поповнення знань, підвищення професійної кваліфікації індивідуума.

Загальновідомі визначення людини як істоти розумної (homo sapiens), людини-виробника (homo faber), людини, що грає (homo ludens). Але головним у новому тисячолітті вважається визначення людини, що навчається (homo students). Саме навчання є основним видом діяльності людини, її способом існування в інформаційному суспільстві. Відтак головним завданням

сучасного інформаційного суспільства стало виробництво компетентних людей – таких людей, котрі здатні застосовувати свої знання в умовах постійної зміни та вміють та готові навчатися впродовж усього життя.

Уже в 1970-ті роки провідні вчені країн Заходу констатували глибинні, якісні зміни у суспільстві країн Західної Європи та США. Вони пов'язували їх із виникненням нового етапу розвитку суспільства, який тоді асоціювався з такими поняттями, як “постіндустріалізм”, “новий індустріалізм” [6, с. 29]. Ці терміни отримали широке визнання, зокрема у вітчизняній навчальній літературі, у якій сучасне суспільство розвинутих країн визначається як “постіндустріальне”. Проте цей термін, на думку сучасних дослідників, є недосконалим, бо не відображає повною мірою суті й вектора змін, що відбуваються, а також не носить змістового характеру. Адекватнішим і відповідним до сучасної ситуації є інше поняття, яке поступово отримує усе більше визнання в світовій науці: поняття “інформаційне суспільство” [2, с.10].

Інформаційне суспільство перебуває у процесі свого становлення, основними його характеристиками є такі. Домінуючим в економіці стає сектор, пов'язаний з виробництвом знань, обробкою і розповсюдженням інформації. У результаті питома вага витрат на дослідницькі роботи і маркетинг нової продукції перевищує матеріальні затрати на її випуск. Частка продажу технічної інформації в загальному обсязі зовнішньої та внутрішньої торгівлі починає перевищувати частки продукції аграрного сектору економіки та секторів видобутку та обробки. Частка самостійного населення країни, зайнятого у створенні, обробці і розповсюдженні інформації, починає перевищувати чисельність робочої сили, зайнятої у сільському господарстві та промисловості. Сфера обслуговування диференціюється: частина її працівників, навіть у найрозвиненіших країнах, усе ще займається досить важкою фізичною працею, тоді як більшість з них починають обслуговувати інформаційний сектор економіки.

Інформаційні потоки отримують новий матеріальний носій, тобто глобальну мережу телекомунікацій, а також Інтернет. Виникнення і швидке розповсюдження “глобальної павутини” комп'ютерного зв'язку – Інтернету призвело до того, що інформаційне суспільство, яке спочатку зародилося у найрозвиненіших країнах світу, у 1990-х роках почало набувати глобального виміру. Це привело до якісних змін у житті людей, свідчило про завершення перехідного періоду вступу людства у нову стадію глобального розвитку [4, с. 45].

Варто наголосити, що з набуттям інформаційним суспільством більш чи менш зрілих форм розвитку, виникає цілий комплекс нових проблем, які за своєю масштабністю і значущістю рівнозначні тим, які давали про себе знати на межі переходу від феодального, аграрного устрою до індустріального, капіталістичного.

Виникають якісно нові чинники, які викликають серйозні труднощі для всієї системи відносин власності, розподілу і обміну, яка існує у більшості країн світу. Річ у тім, що технічні знання не є звичайним товаром, що циркулює на ринку. Знання, на відміну від нерухомості, верстатів, обладнання, предметів особистого вжитку тощо, зберігаючись у власності первинного власника, можуть бути тиражованими. Це надає певної хисткості і нестійкості самому поняттю “власність”. Спроби удосконалення законодавств країн з ринковою економікою з тим, щоб гарантувати захист прав інтелектуальної власності і розвиток відповідної судової практики, поки що виявляються малоефективними.

Зменшення розриву між теоретичними, фундаментальними дослідженнями, результати яких традиційно вважалися спільним здобутком наукової спільноти, і створенням прикладних технологій, що спираються на них, ще більше ускладнює проблему власності на інформацію. Інтелект є невідчужуваною власністю його носія, виміряти міру ефективності інтелектуальної праці неможливо. Вона залежить від існування сприятливих для нього факторів, які визначають мотивацію до праці і творчої діяльності. Урахування цієї обставини спонукає провідні компанії розвинених країн укладати індивідуальні трудові угоди з працівниками розумової праці. При цьому підвищений попит проявляється не тільки на працю вчених, а й спеціалістів у сфері маркетингу, Інтернет-технологій, збору і захисту інформації, програмістів та операторів тощо. У результаті слабшають профспілки, система колективних договорів відходить у минуле.

Ускладнення ситуації для провідних країн Заходу пов'язана з тим, що підготовка кваліфікованих спеціалістів (а це єдиний шлях відтворення і примноження інтелектуального капіталу) неможлива без активної участі держави. Між тим обмеження її ролі в економіці, житті суспільства вже більше двох десятиріч виступає провідною вимогою більшості корпорацій. Однак за свій рахунок провідні компанії можуть лише організувати перекваліфікацію робочої сили, навчаючи колишніх працівників фізичної праці використовувати окремі інформаційні технології, але не можуть забезпечити підготовку відповідних фахівців, що проходить через відповідні етапи освіти і фінансується лише за рахунок бюджетів місцевих і національних органів влади.

Істотним фактором суспільного розвитку стає феномен “кризи людини”. Людина, яка живе у сучасному суспільстві, піддається впливові величезних потоків інформації, можливості осмислення якої не є безмежними. Це призводить до збільшення кількості аварій, зумовлених “людським фактором”, який в епоху високих технологій стає найвразливішою ланкою інформаційного суспільства.

Отже, вищезазначені аспекти соціально-економічних змін в інформаційну добу визначають відповідно й головні завдання професійної підготовки майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі: активна громадянська позиція і конкурентоспроможність на ринку праці. Участь у громадянському суспільстві є практично неможливою без успішної професійної кар'єри, оскільки вона становить фундамент особистої незалежності, самоповаги і добробуту, а отже, визначає якість життя. В такий спосіб зайнятість стає важливим параметром розвитку громадянського суспільства і його добробуту загалом. Однак і успіх на ринку праці, і участь у суспільних процесах вимагають певних компетентностей і доступу до сучасних знань.

В Україні вже з'явилося покоління керівників нового рівня, стилю та розуміння цінності освіти та навчання. Сучасні успішні компанії, думаючи про майбутнє, турбуються про якість підготовки своїх працівників. Провідні українські та світові компанії, що присутні на сучасному вітчизняному ринку, активно взаємодіють з базовими навчальними закладами. Багато з них створюють корпоративні університети, використовуючи, окрім традиційних, й нові форми і технології навчання. Величезний інтерес бізнес-організацій до застосування дистанційного навчання на основі технології Інтернету, створення всередині фірм освітніх порталів, розробки мультимедійних продуктів на бізнес-тематику.

Посилюється інтерес до управління знаннями всередині компаній, розвитку творчості та інновацій. Словосполучення “управління знаннями” включає багато складових: обмін знаннями, управління зовнішніми потоками інформації, навчання, структурування знань в компанії, спільну роботу у співтовариствах, управління взаємовідносинами з клієнтами тощо. Кожна компанія самостійно відповідає на питання, які знання, яка інформація важливі для неї та що повинно стати об'єктом управління.

Отже, у нових умовах розвитку інформаційного суспільства виникає необхідність розроблення єдиної загальнодержавної стратегії у галузі освіти, орієнтованої на формування і розвиток у молоді навиків життя в інформаційному суспільстві. Перед вітчизняною освітньою системою лежить завдання сформулювати громадянина, спроможного до гнучкої зміни способів і форм життєдіяльності, а формування ключових компетентностей, що відповідають типовим видам діяльності громадянина, стає актуальним завданням навчально-виховного процесу вищого навчального закладу.

У цьому контексті дослідники виділяють такі взаємопов'язані аспекти процесу навчання: особистісне професійне удосконалення, розвиток самоповаги та впевненості в своїй силі; набуття необхідних життєвих навичок – творчого підходу до вирішення проблем і самоуправління; навчання тому, як треба вчитися, і навчання тому, як треба думати, щоб успішно навчатися впродовж життя; змістове, фахове навчання [7].

Особливу цінність набувають ті знання і вміння, які необхідні в реальному житті. Щоб віднайти своє місце в житті, ефективно освоїти життєві і соціальні ролі, випускник вищого навчального закладу має мати певні якості та уміння: бути гнучким, мобільним, конкурентоспроможним, уміти інтегруватись у динамічне суспільство, презентувати себе на ринку праці; критично мислити; використовувати знання як інструмент для вирішення життєвих проблем; генерувати нові ідеї,

приймати нестандартні рішення й нести за них відповідальність; володіти комунікативною культурою, уміти працювати у команді; уміти запобігати та виходити з будь-яких конфліктних ситуацій; цілеспрямовано використовувати свій потенціал як для самореалізації у професійному й особистісному плані, так і в інтересах суспільства, держави; уміти здобувати, аналізувати інформацію, отриману з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення.

На думку провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, котрі досліджують цю проблематику, а саме – С. Бондара, В. Кальнея, Дж. Равена, І. Тараненко, М. Холодної, С. Шишова, поняття “компетентність” є ширшим, аніж сукупність знань, умінь і навичок. Компетентність ними розглядається як можливість встановлення зв’язку між знаннями і реальною ситуацією, здатність віднайти процедуру (поєднання знань і дії), необхідну для вирішення конкретної проблеми. Компетентність – це загальна здатність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих у процесі навчання [1, с.8].

Вітчизняна дослідниця проблем соціалізації молоді Н. Лавриченко визначає компетентність як психосоціальну якість, джерелом якої є відчуття власної успішності та корисності, яка сприяє усвідомленню особистістю власної здатності ефективно взаємодіяти з оточенням [3, с. 311]. Отже, бути компетентним – означає уміти мобілізувати отримані знання і досвід у конкретній життєвій ситуації.

Для того, щоб людина могла виконувати певний вид соціальної діяльності, необхідно, щоб вона: знала ту галузь, в якій вона працюватиме, ті процеси, які там перебігатимуть, умови, в яких це відбувається, типові її проблеми; володіла узагальненими способами діяльності в цій галузі; мала власний досвід творчого вирішення проблем; знала і була готова дотримуватись правових і моральних норм, а також традицій, що регулюють поведінку людей; мала стійкі ціннісні орієнтації, що уможливлуватимуть дотримуватися певного напрямку діяльності; володіла загальними компетентностями стосовно самоорганізації у будь-якій діяльності, взаємодії з іншими людьми, вирішення проблем; мала бажання активно діяти та співпрацювати у соціумі.

Проблема формування ключових компетентностей молоді стала особливим об’єктом уваги та діяльності Ради Європи, під егідою якої було проведено багато семінарів, симпозіумів за участю педагогів з різних європейських країн. Рада Європи визначила п’ять груп ключових компетентностей: соціальні, що пов’язані з готовністю брати на себе відповідальність, бути активним у прийнятті рішень, у суспільному житті, у функціонуванні і розвитку демократичних інститутів суспільства; полікультурні, що стосуються розуміння несхожості людей, взаємоповаги до їхньої мови, релігії, культури тощо; інформаційні, які зумовлені зростанням ролі інформації у сучасному суспільстві і передбачають оволодіння інформаційними технологіями, вміннями здобувати, критично осмислювати і використовувати різноманітну інформацію; саморозвитку та самоосвіти, пов’язані з потребою і готовністю постійно навчатися як у професійному, так і в особистому та суспільному житті; компетентності, що реалізуються у прагненні і здатності до раціональної продуктивної, творчої діяльності [5, с. 17].

При визначенні завдань громадянського виховання європейські освітяни акцентують особливу увагу на поняттях “цінності” – основоположних підвалинах громадянського виховання особистості. До них належать: права і свободи людини; демократія та демократичні принципи; громадянин; громадянське суспільство; глобалізація; розвиток [5, с. 39]. Їх використання на практиці залежить від вміння критично і аргументовано мислити; вирішувати проблеми; оцінювати і сприймати цінності; застосовувати на практиці процедурні знання; а також демонструвати зразки громадянської поведінки: активної участі, ефективної комунікації, кооперації та роботи в команді; проведення дискусій, переговорів і досягнення компромісів; посередництва і допомоги; впевненості в собі; демократичного лідерства; лобювання тощо.

Отже, ключові компетентності, які покликані забезпечити повноцінну підготовку молоді до професійної та громадської діяльності в умовах інформаційного суспільства, можна подати у вигляді двох груп, перша з яких формується багатьма навчальними дисциплінами з використанням їхніх специфічних особливостей, а друга – під час конструктивної суспільної діяльності.

До першої групи належать: компетентність у сфері самостійної пізнавальної діяльності, що полягає у засвоєнні способів отримання знання з різноманітних джерел соціальної інформації: філософських, статистичних, правових, політичних тощо; компетентність у сфері трудової діяльності, що полягає у розкритті економічних, соціологічних, етичних і правових аспектів трудової діяльності; компетентність, що пов'язана з виникненням інформаційного суспільства та слугує філософсько-соціологічною характеристикою цього суспільства, розвиває здатність критично ставитися до інформації та реклами, що поширюються засобами масової інформації.

До другої групи належать: компетентність у сфері громадсько-суспільної соціальної діяльності, що розвиває істотні елементи культури, без яких неможливе свідоме виконання типових соціальних ролей; сприяє розвитку здатності брати на себе відповідальність, брати участь у процесі прийняття рішень, мирно врегульовувати конфлікти, сприяти функціонуванню та вдосконаленню демократичних інститутів; компетентність у сімейно-побутовій сфері; компетентність, що стосується життя у багатокультурному та багатоконфесійному суспільстві.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що поняття компетентності включає широкий спектр соціальних, комунікативних вмінь, що ґрунтуються на знаннях, досвіді, цінностях, які формуються у процесі навчання та виховання. Відповідно компетентна особистість володіє не лише знаннями, професійними навичками, високими моральними якостями, але й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання на практиці і брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності.

Відповідно просування до інформаційного суспільства – суспільства, що ґрунтуються на знанні, змінюється і розуміння того, яка роль освіти і викладання у цих процесах. Їхнім завданням є гарантування загального безперервного доступу до освіти з метою отримання і оновлення компетентностей, необхідних для життєдіяльності в нових умовах.

Як зазначається у Меморандумі безперервної освіти Європейського Союзу, європейці живуть у складному соціально-політичному середовищі, де повноцінний розвиток особистості стає неможливим без уміння активно брати участь у суспільних процесах і адаптуватися до культурної, етнічної та мовної різноманітності. І лише освіта у найширшому розумінні цього слова може допомогти успішно впоратися з цим завданням. Її основою є ті базові навички, які людина отримує в юності. Проте в інформаційному суспільстві, на думку європейських експертів, ці навички мають бути переглянуті і розширені. Зокрема, до них слід додати уміння вчитися і бажання продовжувати своє навчання самостійно. Однак, щоб підтримати таке бажання, людині потрібен позитивний навчальний досвід у молодому віці, а також практичні можливості продовжити своє навчання. Отже, особиста мотивація до навчання і наявність різноманітних навчальних ресурсів є ключовими факторами безперервної освіти [7].

Дослідники акцентують увагу не лише на безперервності процесу навчання, а й різноманітності його форм – формального, неформального та інформального. Ця класифікація відповідає основним видам освітньої діяльності: формальна освіта, що завершується одержанням офіційного документа – диплома або атестата; неформальна освіта, що відбувається в освітніх закладах або громадських організаціях, клубах і гуртках, а також під час індивідуальних занять; інформальна освіта, індивідуальна пізнавальна діяльність, що супроводжує повсякденне життя людини і не завжди має цілеспрямований характер.

Освітні технології стають усе більш орієнтованими на користувача. Людина, котра навчається, перестає бути пасивним реципієнтом інформації. Це природні процеси, які, однак, можуть бути значно прискорені цілеспрямованою роботою професіоналів у галузі методології. Йдеться передусім про величезні можливості дистанційного і домашнього навчання, що забезпечують комп'ютерні технології.

Отже, освіта стає ключовим фактором не лише професійного, а й особистого успіху. Якщо сьогодні освіта відіграє головну роль у процесі інтеграції людини у професійне середовище, так у майбутньому вона повинна бути вирішальним чинником для її включення у суспільні процеси. Соціально-економічні зміни вимагають нового набору необхідних базових знань, умінь і навиків, що забезпечують активну участь в професійному, сімейному і суспільному житті. Європейські

документи відносять до переліку таких навичок комп'ютерну грамотність, іноземні мови, технологічну культуру, підприємництво і соціальні навички. Зокрема, соціальні навички, такі як упевненість в собі, відповідальність за свою долю, уміння ризикувати, також стають все важливішими в сучасному світі. До цього переліку можна додати і вміння вчитися, вміння адаптуватися до змін і вміння орієнтуватися у потоці інформації.

Набуття цих вмінь є дуже важливим, але не менш важливим є і їх постійне оновлення. Саме відсутність чи нестача кваліфікації є головною причиною безробіття у багатьох високорозвинених країнах. Тому держава повинна надати можливість отримання чи оновлення цих навиків у будь-якому віці. І тут велику роль може відіграти і система неформальної освіти.

Беручи до уваги усі зміни в суспільстві, на думку дослідників, освітні системи мають вміти гнучко адаптуватися до сучасних умов. Відповідно на таких підходах ґрунтується Болонський освітній процес. Викладачі в нових умовах повинні стати консультантами, наставниками і посередниками, чийм завданням є допомогти молодій людині сформувати свою освіту і усвідомити свою особисту відповідальність за це. А отже, і методи освіти – як у формальній, так і в неформальній системі освіти – повинні змінюватися у бік пріоритету особистої мотивації, критичного мислення і вміння вчитися.

Держави ЄС усвідомлюють, що освітня стратегія інформаційного суспільства повинна ґрунтуватися на співпраці влади й громадських організацій, так званих “соціальних партнерів”, оскільки саме вони найтісніше пов’язані з інтересами і потребами окремих громадян і спілок. Останні програми ЄС у галузі освіти і молодіжної політики спрямовані на розвиток соціального партнерства як на місцевому, так і на транснаціональному рівні. Крім того, має посилюватися зв’язок між закладами формальної і неформальної освіти. У процесі створення безперервної системи освітніх послуг, орієнтованої на потреби особистості, усі організації культурно-просвітницького характеру поступово зіллються в єдину освітню мережу. Цей процес вже активно відбувається у створенні системи відкритих університетів, дистанційних курсів тощо, і самі ВНЗ повинні активніше відкривати свої освітні можливості для широких кіл суспільства.

У суспільстві та економіці, що ґрунтуються на знанні, повноцінне використання людського фактора стає запорукою конкурентоспроможності та успіху. Відповідно як для працівника, так і для працедавця величезне значення мають дипломи, атестати і сертифікати, що підтверджують кваліфікацію. Вони відіграють все більшу роль в інтегрованій Європі зі спільним ринком праці, свободою пересування і вільним вибором освітнього закладу.

Отже, компетентністний підхід передбачає значне посилення практичної скерованості освіти, що знаходить відображення у цільовій установці на формування ключових соціальних компетентностей особистості в інтелектуальній, комунікативній, суспільно-політичній та інших сферах. Компетентність поєднує в собі фундаментальні та практичні знання, включаючи наукові поняття про найголовніші сфери соціального життя, і головні види діяльності людей, про можливості досягнення успіху в тій чи іншій галузі діяльності, про проблеми, які потребують вирішення на шляху до успіху; ціннісні орієнтири діяльності; соціальні норми, що її регулюють; вміння та навички, що дають змогу здійснити типові види соціальної діяльності.

Компетентністний підхід створює також і нові можливості для освітньо-виховної системи, а саме: росту варіативності та особистісної орієнтації; посилення у змісті і формах організації навчально-виховного процесу діяльнісного компонента, практичної орієнтації освіти; забезпечення цілісності уявлення вихованців про світ, посилення інтегративного підходу до організації навчального процесу; активного розвитку рівня культури спілкування; формування широкої інформаційної культури студентської молоді.

Опираючись на вищевикладене, можна стверджувати, що посилення взаємозалежності людей в сучасному світі потребує складнішої соціальної, політичної та економічної взаємодії між ними. Відтак компетентністний підхід як пріоритетний напрямок процесу становлення особистості є важливою сферою прикладення зусиль академічної науки і практики. Особлива увага цьому напрямку повинна надаватися у вищих навчальних закладах, де готуються кадри для потреб ринкової економіки.

1. Єрмаков І.Г. Феномен компетентнісно спрямованої освіти // Крок за кроком до життєвої компетентності та успіху: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16–17.05.03. – К., 2003. – С. 7–8. 2. Загладин Н.В. Информационное общество: основные параметры, национальные и глобальные аспекты // Преподавание истории и обществознания. – 2004. – № 1. – С.10–17. 3. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські абрис. – К.: Віра Інсайт, 2000. – 444 с. 4. Маркарян К. Общая теория постиндустриального государства. – М., 2002. – С.262. 5. Совет Европы: Симпозиум по теме “Ключевые компетенции для Европы”. – Берн (Швейцария), 27–30 марта 1996. Doc. DECS/SC/Sec (96) 43. 6. Тоффлер Е. Третья волна. – К.: Видавничий дім «Всесвіт», 2000. – 478 с. 7. <http://www.ec.europa.eu/education/policies/III/life/memoen.pdf>.

УДК 94 (477) „1918-1939” – 323

М.П. Гетьманчук

Інститут гуманітарних та соціальних наук
Національного університету “Львівська політехніка”

ПРО ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-ЄВРЕЙСЬКИХ ВЗАЄМИН НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 30-х РОКІВ ХХ ст.

© Гетьманчук М.П., 2007

Гон М.М. *Із кривдою на самоті. Українсько-єврейські взаємини на західноукраїнських землях у складі Польщі (1935–1939): Монографія.* – Рівне: Волинські обереги, 2005. – 192 с.

Так уже розпорядилася історія, що українцям і євреям судилося незрівнянно довше від інших народів блукати лабіринтами століть до своєї державної незалежності. У закритому тоталітарному суспільстві, яке в руслі радянської ідеології намагалося створити нову історичну спільність позбавлених національного коріння “радянських людей”, історична наука, керуючись класовими марксистсько-ленінськими стереотипами, нехтувала як національною історією, так і проблемами міжетнічних взаємин. Тому представники радянської історичної науки зверталися до проблеми українсько-єврейських стосунків лише тоді, коли потрібно було “поборювати” т. зв. український буржуазний націоналізм чи сіонізм. Вищезазначені чинники вплинули на те, що проблема українсько-єврейських взаємин у складний, насичений драматизмом час передвоєнних років, залишалася найменш вивченою. Заповнити цю прогалину покликана монографія вітчизняного дослідника з м. Рівного М. Гона, яка вийшла у видавництві “Волинські обереги”.

Опираючись на ґрунтовну джерельну базу, зокрема численні праці українських та зарубіжних дослідників – польських, англійських, німецьких, американських, публікації документів, мемуари, багаті архівні матеріали обласних та центральних архівів України, матеріали періодики тощо, М. Гон зумів об’єктивно відобразити основні тенденції в українсько-єврейських взаєминах досліджуваного періоду. Важливим джерелом для вивчення національної політики Польщі послужили залучені дослідником матеріали Архіву Нових Актів (Archiwum Akt Nowych) у Варшаві.

Цінність книги М. Гона полягає у тому, що її автор є об’єктивним дослідником, який не відступає від історичної правди, не намагається догоджати будь-яким політичним кон’юнктурним інтересам, не діє за принципом якихось прикрашувань чи ідеалізації подій, а сміливо говорить про речі, які, можливо, й не завжди приємні для усіх та без яких годі усвідомити всю правду історії. Для цього М. Гон вивчав не поодинокі джерела, а досліджував їх у комплексі, нерідко зіставляючи з іншими, причому не лише однотипними, але й різнотипними. Це, зрештою, стосується як відомих,